

Pyhä-Luoston alueen matkailun talousvaikutukset vuonna 2011

FM Juho Isola
Lapin yliopisto
Kesäkuu 2013

Sisällysluettelo

Johdanto.....	3
Käsitteet.....	5
Tutkimusmenetelmä ja -aineisto.....	6
Matkailun tulovaikutukset	8
Matkailun työllisyysvaikutukset	9
Matkailun palkkatulovaikutukset	10
Matkailun kunnallistaloudelliset vaikutukset	11
Verotulovaikutukset	11
Kunnallistaloudellinen nettotulos.....	12
Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset vuosilta 2007, 2009 ja 2011.....	14
Keskeisimmät tulokset	15
Lähteet.....	17
Liite I	

Johdanto

Kemijärven, Pelkosenniemen ja Sodankylän kuntien alueella sijaitseva Pyhä-Luoston matkailualue on omalle alueelleen tärkeä tulonlähde sekä merkittävimpiä vetovoimatekijöitä. Alueen matkailun odotetaan tulevaisuudessa kasvavan sekä kansainvälistyvän. Matkailun halutunlaisen kehityksen varmistelu vaatii kuitenkin pitkäjänteistä suunnittelu- ja kehitystyötä sekä matkailun tarkastelua tiiviimmin osana alueen muita elinkeinoja. Tästä syystä matkailuelinkeino tarvitsee suunnittelu- ja kehittämistyön tueksi ajan tasalla olevaa tutkimustietoa.

Matkailuelinkeino on erityisen riippuvainen toimintaympäristönsä laadusta sekä siihen kohdistuvista muutoksista. Toimintaympäristöllä tarkoitetaan muitakin alueen ominaispiirteitä kuin vain maankäyttöön ja fyysiseen rakenteeseen liittyviä seikkoja; näiden lisäksi matkailuelinkeinon toimivuuteen vaikuttavat esimerkiksi yleinen ilmapiiri matkailuelinkeinoa kohtaan, poliittiset rakenteet, sijoittajien ja yritysten toimintaympäristön mielekkyys sekä alueellisen matkailun kehittämisen laatu. Tästä näkökulmasta katsoen korostetaan yleensä matkailun tuomia positiivisia aluetaloudellisia vaikutuksia. Näiden matkailun taloudellisten vaikutusten selvittäminen tuo samalla tukea päätöksentekoon, ja tietoja voidaan soveltaa esimerkiksi alueellisten matkailu- ja elinkeinostrategioiden sekä aluekehityshankkeiden toimintasuunnitelmien laatimisessa.

Tämän Lapin yliopiston ja alueen kuntien yhteistyönä tehtävän tutkimushankkeen päätarkoitus oli selvittää vuoden 2011 matkailun aluetaloudellisia vaikutuksia Pyhä-Luoston matkailualueella. Tutkimuksen ovat yhteisrahoittaneet Kemijärven kaupunki, Metsähallitus, Pelkosenniemen kunta, Pyhä-Luoston alueen matkailuyhdistys, Pyhätunturi Oy, Sodankylän kunta ja Lapin yliopisto, joka on toiminut myös hankkeen koordinaattorina. Tutkimus on osa laajempaa Pyhä-Luosto alueelle kohdistuvaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa, jonka ohjauksesta ja koordinoinnista vastaa edellä mainittujen toimijoiden muodostama ohjausryhmä (asetettu vuonna 2011).

Tutkimuksen menetelmällinen perusta pohjautuu pohjoismaiseen tutkimusmenetelmään (ks. MEK 1983). Menetelmää käytetään Suomessa yleisesti matkailun aluetaloudellisten vaikutusten arvioimiseen (Hätälä & Kauppila 1999; Alakiuttu & Juntheikki 1999; Juntheikki 2002; Saarinen & Kauppila 2002; Kuttilainen 2004; Juntheikki & Korhonen

2005; Rosqvist 2008; Huhtala ym. 2009). Yksityiskohtaisesti tässä tutkimuksessa tarkastellaan Pyhä-Luoston matkailualueen näkökulmasta seuraavia matkailun vaikutuksia:

- matkailun välittömät ja välilliset tulovaikutukset,
- matkailun välittömät, välilliset ja johdetut työllisyys- ja palkkatulovaikutukset ja
- matkailun välittömät, välilliset ja johdetut verotulovaikutukset

Edellä mainittujen tuloksien lisäksi tutkimuksessa tuotetaan tietoa julkisista matkailumenoista sekä arvioidaan Pyhä-Luoston alueen kuntien yhteenlasketut matkailun taloudelliset nettotulokset vuodelta 2011. Lisäksi tutkimusmenetelmää on sovellettu tilastolliseen aineistoon vuosilta 2007 sekä 2009. Tätä kautta on laskettu näiden vuosien matkailun aluetaloudellisia vaikutuksia, joita voidaan hyödyntää tarkastellessa matkailutulojen kehitystä sekä niiden trendin tunnistamisessa. Tutkimuksen tuloksina saatuja perustietoja on myös mahdollista käyttää tulevaisuudessa aluetaloustietojen päivittämiseen noin 5–7 seuraavan vuoden ajan. Tämän päivitysmenettelyn tuloksina voidaan tuottaa vuosittain:

- välitön matkailutulo ja kokonaismatkailutulo,
- välitön matkailutyöllisyys ja kokonaismatkailutyöllisyys ja
- matkailutyöllisyyden verotulovaikutukset.

Tutkimuksen raportointi etenee seuraavassa järjestyksessä: Aluksi määritellään lyhyesti tutkimuksen kannalta olennaiset käsitteet. Seuraavaksi selvennetään tutkimusmenetelmän käyttöön tarvittavaa lähdemateriaalia sekä tulosten laskentaan tarvittavat aineistot. Raportin pääosiossa esitellään Pyhä-Luoston alueen elinkeinoelämää koskevat aluetaloudelliset vaikutukset. Nämä tulokset ovat järjestyksessään seuraavat: matkailun tulovaikutukset, työllisyysvaikutukset ja palkkatulovaikutukset. Näiden jälkeen esitellään matkailun verotulovaikutukset sekä kunnallistaloudelliset nettotulokset. Lisäksi esitellään päivitysmenettelyn avulla laskettuja tuloksia vuosilta 2007 ja 2009. Viimeisenä keskeisimmät tulokset järjestellään yksinkertaiseen muotoon ja yhteen koostetuksi esitykseksi. Raportin liiteosiossa on nähtävillä tutkimuksessa käytetty toimialaluokitus ja sen tarkka sisältö.

Käsitteet

Matkailuyrityksellä tarkoitetaan yritystä, joka saa tuloa suoraan matkailijoilta. Yleensä matkailuyritykset määritellään primaarisiin ja sekundaarisiin matkailuyrityksiin: Primaarinen matkailuyritys saa tulonsa pääasiallisesti matkailusta, jota varten se on yksinomaan perustettu. Sekundaarinen matkailuyritys ei puolestaan saa pääosaa tulostaan matkailusta, mutta hyötyy siitä olennaisesti (Hemmi ym. 1987: 9–10; Vuoristo 1998: 123).

Matkailu tuottaa kohdealueensa aluetalouteen *välittömiä, välillisiä ja johdettuja* tuloja ja työllisyysvaikutuksia. Välittömät vaikutukset syntyvät, kun matkailijat ostavat tavaroita ja palveluita. Matkailumenot ja -tulot lisäävät kohdeyrityksissä liikevaihtoa ja synnyttävät samalla yritysten välistä yhteistyötä ja hankintaketjuja. Matkailutuloa saavien yritysten matkailuostoista aiheutuneita vaikutuksia kutsutaan välillisiksi vaikutuksiksi. Matkailun vuoksi työllistettyjen työntekijöiden palkkatulojen lisääntyminen kasvattaa kulutusta ja tätä kautta syntyy johdettuja vaikutuksia. Välillisiä ja johdettuja vaikutuksia nimitetään usein *kerrannaisvaikutuksiksi* (Hemmi & Vuoristo 1993: 155; Williams 1998: 90; Hätälä & Kauppila 1999: 37–38; Kauppila 2001: 9; Rosqvist 2008: 3).

Matkailun kokonaisvaikutukset saadaan yhdistämällä välittömät, välilliset ja johdetut vaikutukset (MEK 1983: 5; Rosqvist 2008: 5–6). Lisäksi esimerkiksi Juntheikki (2003: 3) huomauttaa matkailulla olevan tulo- ja työllisyysvaikutusten ohella myönteisiä vaikutuksia kohdealueensa palveluvarustukseen monipuolistamalla sitä kysynnän kasvaessa.

Kunnallistaloudellinen nettotulos määritellään matkailun tuomien verotulojen ja *kunnan matkailumenojen* erotukseksi. Matkailumenoilla tarkoitetaan kunnalle aiheutuvia kustannuksia esimerkiksi matkailutoiminnan ylläpitämisestä, markkinoinnista, kouluttamisesta ja kehittämisestä (Vuoristo & Arajärvi 1990: 154; Juntheikki & Korhonen 2005: 6).

Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tässä tutkimuksessa sovellettu Koillismaan malli perustuu 1970-luvun lopulla kehitettyyn pohjoismaiseen menetelmään. Tämän menetelmän yrityksiä koskeva tulomenetelmä arvioi matkailun osuutta alueen yritysten liiketoiminnassa (ks. MEK 1983). Malli on ollut Suomessa käytössä useissa matkailun taloudellisiin vaikutuksiin keskittyvissä tutkimuksissa alueellisella ja paikallisella tasolla (ks. Kauppila 1999: 117). Pohjoismainen menetelmä esitellään yksityiskohtaisesti Matkailun edistämiskeskuksen (1983) sekä Vuoriston ja Arajärven (1990: 156–160) julkaisuissa. Mallin pohjalta on tuotettu myöhemmin Koillismaan malli, joka tuo tutkimukseen omana lisänä aluetaloudellisten vaikutusten seurantajärjestelmän. Kyseinen malli esitellään Kauppilan (1999) julkaisussa.

Pääpiirteittäin malli toimii seuraavanlaisesti: Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteristä valitaan ne yritykset, joiden oletetaan saavan välitöntä matkailutuloa. Näillä yrityksillä tarkoitetaan mallia varten tehdyn toimialaluokituksen (ks. liite I) mukaisia yrityksiä. Tässä tutkimuksessa yritysten toimialat on standardoitu kolmeen pääluokkaan alueellisista ominaispiirteistä johtuen. Tämä luokkajako perustuu Tilastokeskuksen vuonna 2011 voimassa olleeseen toimialaluokitukseen (TOL 2008) ja se huomioi Pyhä-Luoston alueen elinkeinoelämän rakenteen sekä Tilastokeskuksen aineistoon liittyvät tilastosuojaukset. Tutkimuksen yrityksiä koskettava aluerajaus on tehty postinumeroalueittain siten, että mukaan tuleva alue kuvaisi mahdollisimman hyvin Pyhä-Luoston matkailukeskusta huomioiden alueen pienen yritysten kokonaismäärän, tähän liittyvät tilastosuojaukset sekä mahdollistaen hieman laajemman toimialaluokituksen käytön. Näin ollen tutkimuksessa ovat mukana seuraavat postinumeroalueet: 99540 Torvinen, 99550 Aska, 99555 Luosto, 98360 Vuostimo, 98500 Pelkosenniemi ja 98530 Pyhätunturi.

Tilastokeskukselta tilattiin tämän toimialaluokituksen ja postinumeroalueiden kattamien yritysten toimipaikkatiedot sisältäen yritysten osoitteet. Lisäksi tilattiin toimialakohdittaiset kokonaisliikevaihto ja -henkilöstötiedot halutuilta vuosilta. Yritysten osoitetietojen hankkimisen jälkeen näille yrityksille lähetettiin kyselylomake, jolla selvitettiin yrityksen liikevaihto (ilman ALV:a), liikevaihdon jakautuminen matkailijoiden ja muiden asiakkaiden välillä, työntekijöiden määrä sekä työntekijöiden henkikirjoituspaikka, maksettujen palkkojen määrät sekä ostomenot (ks. Kauppila 1999: 140–141).

Tämän tutkimuksen tarkoituksiin yrittäjiltä kerätty aineisto on esitelty seuraavassa taulukossa (taulukko 1). Aineistoa kerättiin postikyselyillä, sähköpostitse sekä puhelimitse. Tilastokeskuksen yritysrekisterin mukaan valituilla postinumeroalueilla toimi vuonna 2011 70 yritystä, jotka kuuluivat tätä tutkimusta varten muodostettuun toimialaluokitukseen. Näistä yrityksistä 45 antoi hyväksyttävän vastauksen, joten vastausprosentiksi muodostui noin 64 %. Kaikilta toimialoilta saatiin kattava ja tasainen määrä vastauksia. Täten kaikkien toimialojen vastausprosentti ylittää 55 %, jota voidaan pitää tämän kaltaisissa tutkimuksissa erittäin hyvänä vastausten määränä.

Taulukko 1. Lähetetyt kyselyt, vastausten lukumäärä ja vastausprosentit toimialoittain Pyhä-Luosto matkailualueella vuonna 2013.

Toimiala	Lähetetyt (n)	Vastaukset (n)	Vastausprosentti (%)
Vähittäiskauppa, liikenne, korjaamo- ja huoltamotoiminta	21	15	71,4
Majoitus- ja ravitsemispalvelut	22	13	59,1
Virkistys- ja muut palvelut	27	17	63,0
Yhteensä	70	45	64,3

Elinkeinoelämän tuomien matkailutulojen ja -työpaikkojen lisäksi julkiselle sektorille matkailusta syntyvät työllisyysvaikutukset, palkkatulovaikutukset ja sitä kautta verotulovaikutukset voivat olla aluekohtaisesti varsin merkittäviä. Tässä tutkimuksessa kunnallissektorin tuloksia varten aineistoa hankittiin alueen kunnilta, ELY-keskukselta sekä Metsähallituksesta. Tutkimukseen sisällytettiin myös ulkopaikkakuntalaisten omistuksessa olevien vapaa-ajan asuntojen kiinteistöverot kunnallistaloudellisen nettotuloksen laskennan yhteyteen. Tämän lisäksi on tärkeää huomata, että varsinkin matkailukeskuksissa sijaitsevien hotellien ja ravintoloiden tuomat kiinteistöverotulot ovat merkittävää matkailutuloa kunnallistaloudellisesta näkökulmasta. Näiden tietojen selvittäminen aluekohtaisesti ja toimialoittain on kuitenkin erityisen hankalaa, joten niitä ei sisällytetä tähän tutkimukseen (ks. Rosqvist 2008: 35). Lisäksi kuntien ja matkailuyritysten investoinnit infrastruktuuriin ja muuhun matkailulliseen rakentamiseen jätetään tutkimuksen ulkopuolelle, sillä niiden laskenta yhdelle vuodelle ei kuvaa realistisesti niistä mahdollisesti saatavia tuloja eikä menoja (ks. Kauppila 1999: 143). On siis huomattava, että tämän tutkimuksen ulkopuolelle jäävien kiinteistöverotulojen sekä matkailun vuoksi tehdystä rakentamisesta saatavat tulot voivat olla merkittävä lisä tämän tutkimuksen tuloksina esityttyihin euromääriin.

Matkailun tulovaikutukset

Pyhä-Luoston alueella toimivien yritysten yhteenlaskettu välitön matkailutulo (arvonlisäveroton) oli vuonna 2011 noin 18,6 miljoonaa euroa (taulukko 2). Toimialoittain matkailutulo suuntautuu odotetunlaisesti primaarisia matkailuyrityksiä sisältäville toimialoille eli majoitus- ja ravitsemispalvelut sekä virkistys- ja muut palvelut -toimialoille. Majoitus- ja ravitsemispalvelut saivatkin eniten välitöntä matkailutuloa, noin 8,7 miljoonaa euroa. On huomattava, että vähittäiskauppa, liikenne, korjaamo- ja huoltamotoiminta on kokonaisliikvaihdolla mitattuna toimialoista suurin, mutta sen sisältäessä lähinnä sekundaarisia matkailuyrityksiä on sen välitön matkailutulo tässä tapauksessa toimialoista pienin.

Taulukko 2. Välitön matkailutulo (€) toimialoittain Pyhä-Luoston matkailualueella vuonna 2011.

Toimiala	Matkailutulo (€)	%
Vähittäiskauppa, liikenne, korjaamo- ja huoltamotoiminta	4 326 142	23
Majoitus- ja ravitsemispalvelut	8 713 447	47
Virkistys- ja muut palvelut	5 524 592	30
Yhteensä	18 564 181	100

Pyhä-Luoston alueen välitöntä matkailutuloa saavien yritysten matkailuostoista aiheutuneet välilliset vaikutukset olivat vuonna 2011 yhteensä noin 9 miljoonaa euroa (taulukko 3). Tästä summasta suurin osa suuntautuu kuitenkin aluetalouden ulkopuolelle johtuen Pyhä-Luoston alueen sekä Kemijärven, Pelkosenniemen ja Sodankylän elinkeinorakenteen ominaispiirteistä. Mikäli alueen yrityskanta ei pysty tarjoamaan matkailuyrityksille tarvittavia tuotteita/palveluita, suuntautuvat nämä ostot yleensä aluetalouden ulkopuolelle. Pyhä-Luoston alueella toimivien yritysten välillisestä tulovaikutuksesta aluetalouteen jäävä vaikutus oli vuonna 2011 noin 1,5 miljoonaa euroa eli noin 17 % kaikista välillisistä tulovaiikutuksista.

Taulukko 3. Matkailun välilliset tulovaikutukset (€) toimialoittain Pyhä-Luoston matkailualueella vuonna 2011.

Toimiala	Sijaintikuntaan kohdistuva välillinen tulovaikutus	Muualle Pyhä-Luoston alueen kuntiin kohdistuva välillinen tulovaikutus	Muualle Suomeen/ulkomaille kohdistuva välillinen tulovaikutus	Vaikutuksista alueelle jäävä %-osuus
Vähittäiskauppa, liikenne, korjaamo- ja huoltamotoiminta	31 551	171 606	3 019 659	6
Majoitus- ja ravitsemispalvelut	276 408	340 762	2 477 994	20
Virkistys- ja muut palvelut	475 177	217 726	2 024 300	26
Yhteensä	783 185	730 095	7 521 953	17

*Luvut eivät välttämättä summaudu johtuen pyöristyksistä.

Matkailun työllisyysvaikutukset

Matkailu työllistää kohdealueellaan niin alueen asukkaita kuin myös ulkopaikkakuntalaisia. Matkailun ominaispiirteistä johtuen merkittävä osa työpaikoista on kausiluonteisia ja tästä syystä muualta tulevan työvoiman osuus voi olla matkailutoimialoilla huomattava. Vuonna 2011 Pyhä-Luoston alueen välittömät työllisyysvaikutukset olivat noin 148 henkilötyövuotta (kuntalaiset) (taulukko 4). Näille työntekijöille maksetuista palkoista ja niistä edelleen johtuvasta kulutuksen lisäyksestä sekä yritysten tekemistä matkailuostoista aiheutuvat välilliset ja johdetut työllisyysvaikutukset olivat yhteensä noin 18 henkilötyövuotta (kuntalaiset). Alueelle jäävät kokonaistyöllisyysvaikutukset olivat yrityssektorilla vuonna 2011 noin 166 henkilötyövuotta, joista jopa 52 % suuntautuu majoitus- ja ravitsemispalvelu-toimialalle. Julkisella sektorilla työllistettyjen ja matkailuun liittyvää työtä tekevien henkilöiden yhteenlaskettu työpanos oli vuonna 2011 noin 14 henkilötyövuotta (taulukko 5), joten Pyhä-Luoston alueelle jäävät kokonaistyöllisyysvaikutukset nousevat noin 180 henkilötyövuoteen.

Taulukko 4. Matkailun työllisyysvaikutukset toimialoittain Pyhä-Luoston matkailualueella vuonna 2011. Työllisyysvaikutukset on esitetty henkilötyövuosina (htv).

Toimiala	Vaikutus alueella	Kerrannaisvaikutukset alueella	Ulkopaikkakuntalaiset	Yhteensä	%
Vähittäiskauppa, liikenne, korjamo- ja huoltamotoiminta	26,54	2,77	0,00	29,31	15
Majoitus- ja ravitsemispalvelut	75,98	8,76	14,04	98,78	52
Virkistys- ja muut palvelut	45,42	6,46	11,22	63,10	33
Yhteensä	147,95	17,99	25,26	191,19	100

*Luvut eivät välttämättä summaudu johtuen pyöristyksistä.

Taulukko 5. Matkailun kokonaistyöllisyysvaikutukset (htv) ilman ulkopaikkakuntalaisia Pyhä-Luoston matkailualueella elinkeinoelämä, kunta- ja muu julkinen sektori mukaan lukien vuonna 2011.

	Välittömät työllisyysvaikutukset	Kerrannaisvaikutukset	Työllisyysvaikutukset yhteensä
Julkinen sektori	12,75	1,54	14,29
Elinkeinoelämä	147,95	17,99	165,94
Yhteensä	160,70	19,53	180,23

Matkailun palkkatulovaikutukset

Taulukossa 6 on esitetty Pyhä-Luoston alueen matkailusta aiheutuvat välittömät palkkatulovaikutukset ja niistä johtuvat kerrannaisvaikutukset. Vuonna 2011 alueella jäävät kokonaispalkkatulovaikutukset olivat noin 4,6 miljoonaa euroa. Ulkopaikkakuntalaisille maksetuista palkoista johtuva palkkatulovuoto oli verrattain pieni eli noin 700 000 euroa. Palkkatulovuodon osuus kokonaispalkkatulovaikutuksesta on täten 13,3 %, eli huomattavan suuri osuus työllisyysvaikutuksista ja tästä syystä myös palkkatulo- ja verotulovaikutuksista jää alueelle. Julkisen sektorin matkailun taloudelliset vaikutukset mukaan lukien Pyhä-Luoston kokonaispalkkatulovaikutukset nousevat noin 5,3 miljoonaan euroon (taulukko 7).

Taulukko 6. Matkailun kokonaispalkkatulovaikutukset (€) toimialoittain Pyhä-Luoston matkailualueella vuonna 2011.

Toimiala	Välittömät palkkatulovaikutukset	Kerrannaisvaikutukset	Palkkatulovaikutukset yhteensä	%
Vähittäiskauppa, liikenne, korjaamo- ja huoltamotoiminta	577 932	106 875	684 807	15
Majoitus- ja ravitsemispalvelut	2 194 619	337 611	2 532 230	55
Virkistys- ja muut palvelut	1 159 750	249 370	1 409 120	30
Yhteensä	3 932 302	693 856	4 626 158	100
Palkkatulovuoto			708 913	

*Luvut eivät välttämättä summaudu johtuen pyöristyksistä.

Taulukko 7. Matkailun kokonaispalkkatulovaikutukset (€) Pyhä-Luoston matkailualueella elinkeinoelämä, kunta- ja muu julkinen sektori mukaan lukien vuonna 2011.

	Välittömät palkkatulovaikutukset	Kerrannaisvaikutukset	Palkkatulovaikutukset yhteensä
Julkinen sektori	593 685	59 369	653 054
Elinkeinoelämä	3 932 302	693 856	4 626 158
Yhteensä	4 525 987	753 225	5 279 212

Matkailun kunnallistaloudelliset vaikutukset

Verotulovaikutukset

Tuloveroprosentit olivat Pyhä-Luosto alueen kunnissa vuonna 2011 seuraavat: Kemijärvi 20 %, Pelkosenniemi 20,5 % ja Sodankylä 19,5 %. Näitä prosentteja käyttäen Pyhä-Luoston alueen matkailun verotulovaikutukset olivat vuonna 2011 noin 0,9 miljoona euroa ja ulkopaikkakuntalaisille maksetuista palkoista johtuva verotulovuoto oli noin 140 000 euroa (taulukko 8). Julkisen sektorin vaikutukset mukaan laskien palkoista johtuvat kokonaisverotulovaikutukset nousevat noin 1 miljoonaan euroon (taulukko 9).

Taulukko 8. Matkailun verotulovaikutukset (€) toimialoittain Pyhä-Luoston matkailualueella vuonna 2011.

Toimiala	Välittömät verotulovaikutukset	Kerrannaisvaikutuksina syntyneet verotulovaikutukset	Verotulovaikutukset yhteensä
Vähittäiskauppa, liikenne, korjaamo- ja huoltamotoiminta	115 933	21 491	137 424
Majoitus- ja ravitsemispalvelut	436 732	67 175	503 907
Virkistys- ja muut palvelut	233 251	49 516	282 767
Yhteensä	785 917	138 182	924 098
Verotulovuoto			141 783

*Luvut eivät välttämättä summaudu johtuen pyöristyksistä.

Taulukko 9. Matkailun kokonaisverotulovaikutukset (€) Pyhä-Luoston matkailualueella elinkeinoelämä, kunta- ja muu julkinen sektori mukaan lukien vuonna 2011.

	Välittömät verotulovaikutukset	Kerrannaisvaikutukset	Verotulovaikutukset yhteensä
Julkinen sektori	119 752	11 975	131 727
Elinkeinoelämä	785 917	138 182	924 098
Yhteensä	905 669	150 157	1 055 825

Kunnallistaloudellinen nettotulos

Kunnallistaloudellinen nettotulos määritellään matkailun tuomien verotulojen ja kunnan matkailumenojen erotukseksi. Verotuloihin voidaan laskea tässä tapauksessa matkailun vuoksi työllistettyjen henkilöiden palkoista johtuvat tuloverot sekä tietyt kiinteistöverot. Kiinteistöverotietoja ei ole kuitenkaan helposti saatavilla postinumeroalueittain, joten näiden verotulojen kohdalla tarkastelu täytyy tehdä aluekokonaisuutena kuntarajojen mukaisesti. Lisäksi on huomioitava, että hotellien ja ravintoloiden kiinteistöverotietoja ei ole helposti saatavilla, sillä ne esiintyvät verotiedoissa yhdessä muiden yritysten kanssa. Yksittäisen toimialan erottaminen tästä luvusta on erityisen hankalaa, joten tässäkin tutkimuksessa on pitäydytty tarkastelemaan vain vapaa-ajan asuntojen kiinteistöverotietoja (ks. Kauppila 1999; Juntheikki & Korhonen 2005; Rosqvist 2008). Kun kerrotaan ulkopaikkakuntalaisten vapaa-ajan asuntojen omistajien osuus (Tilastokeskus 2013) vuoden 2011 kiinteistöverotiedoilla (Verohallinto 2013), saadaan heidän maksamansa veron määrä.

Vapaa-ajan asunnoista maksettu kiinteistövero oli vuonna 2011 yhteensä 968 572 euroa. Ulkopaikkakuntalaisten omistajien osuus tästä luvusta oli 425 317 euroa (taulukko

10). Tässä kohtaa on huomattava, että vapaa-ajan asunnon omistajista saatavaan tietoon liittyvästä problematiikasta johtuen kiinteistöverotulojen suuruus on todellisuudessa luultavasti tässä tutkimuksessa annettua lukua suurempi. Vapaa-ajan asutus tuo kunnille lisäksi muita tuloja kuin kiinteistöverotuloja. Esimerkiksi alueen työllisyys ja palvelurakenne hyötyvät kesäasukkaiden tuomasta kysynnän lisäyksestä (Järviluoma 1997: 129; Skoglund 2001: 20–21). Vapaa-ajan asunnoista maksettavasta kiinteistöverosta voidaan huomioida kunnallistaloudellisessa nettotuloksessa ulkopaikkakuntalaisilta kertyvä osuus (vrt. Kauppila 1999: 143; Jutheikki & Korhonen 2005: 52). Paikkakuntalaisilta saatua osuutta ei laskea matkailusta aiheutuvaksi tuloksi (Rosqvist 2008: 35).

Kuntien matkailun kunnallistaloudelliseen nettotulokseen vaikuttavat verotulojen lisäksi tulot erilaisista matkailuun liittyvistä kehittämisprojekteista sekä kuntien matkailumenot. Matkailumenot sisältävät matkailun kehittämisestä aiheutuneet kulut, palkkamenot sekä markkinoinnista ja mainonnasta aiheutuneet kulut (Juntheikki & Korhonen 2005: 52; Rosqvist 2008: 35). Myös muun julkisen sektorin matkailulla työllistämien henkilöiden maksamat verotulot voidaan sisällyttää kunnallistaloudelliseen nettotulokseen, mikäli nämä henkilöt ovat henkikirjoitettuna alueella (ks. Kauppila 1999: 142–143; Juntheikki & Korhonen 2005: 52; Rosqvist 2008: 36).

Taulukko 10. Matkailun kunnallistaloudelliset vaikutukset Pyhä-Luoston matkailualueella vuonna 2011. Luvut käsittävät yhteenlasketut tulokset Kemijärven, Pelkosenniemen ja Sodankylän kunnille.

Tulot (€)	
Henkilöverotulot (yritykset)	924 098
Henkilöverotulot (julkinen sektori)	131 727
Kiinteistövero (vapaa-ajan asunnot)	425 317
Kehittämishankkeet (tulot)	352 670
Yhteensä	1 833 812
Menot (€)	
Kehittämisprojektit, mainonta ja markkinointi	283 900
Palkkamenot	347 000
Yhteensä	630 900
Kunnallistaloudellinen nettotulos I	777 595
Kunnallistaloudellinen nettotulos II	1 202 912

Kunnallistaloudellinen nettotulos I -luvussa on huomioitu tuloina yritysten matkailua varten palkkaamien työntekijöiden maksamat verot, alueen kuntien ja muun julkisen sektorin matkailulla työllistämien henkilöiden maksamat verot sekä kuntasektorin matkailun kehittä-

tämisprojekteista saadut tulot. Menoina kunnallistaloudellisessa nettotuloksessa I käsitellään matkailun kehittämisprojekteista aiheutuneet kulut, matkailun mainonnasta ja markkinoinnista johtuneet kulut sekä kunnan matkailun vuoksi työllistämille henkilöille maksetut palkat. Kunnallistaloudellinen nettotulos II -luvussa huomioidaan edellisten lisäksi ulkopaikkakuntalaisten vapaa-ajan asunnon omistajien maksamat kiinteistöverot. Tätä lukua käyttäessä täytyy huomioida kiinteistöverotulojen käsittävän koko kunnan alueen, ei pelkästään Pyhä-Luoston matkailualueen sisälle rajattua vaikutusta.

Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset vuosilta 2007, 2009 ja 2011

Päivitysmenettelyä sovellettiin tässä tutkimuksessa myös menneiden vuosien tilastoaineistoon pyrkien tarkastelemaan matkailun aluetaloudellisten vaikutusten kehitystä laajemmin. Tällä menettelyllä lasketut tulokset esitellään taulukossa 11. Pyhä-Luoston alueen matkailun kokonaistulovaikutukset olivat vuonna 2007 noin 27 miljoonaa euroa ja vuonna 2009 noin 27,6 miljoonaa euroa verrattuna vuoden 2011 noin 24,7 miljoonaan euroon.

Taulukko 11. Matkailun vertailukelpoiset aluetalousvaikutukset (htv ja €) Pyhä-Luoston matkailualueella vuosilta 2007, 2009 ja 2011. Työllisyys- ja verotuloluvut sisältävät myös ulkopaikkakuntalaisten osuudet (vuodot). Päivitysmenettelyllä keskitytään pelkästään elinkeinoelämän tuomiin matkailun aluetaloudellisiin vaikutuksiin.

	Välitön tulo	Kokonaistulo	Välitön työllisyys	Kokonaistyöllisyys	Verotulot
2007	20 491 000	27 253 000	177	194	1 176 000
2009	20 783 000	27 641 000	172	189	1 193 000
2011	18 564 000	24 704 000	173	191	1 066 000

Vuoden 2011 tuloksista lasketut työllisyysvuoto- ja verotulovuotoluvut olivat järjestyksessään 14,58 % sekä 13,30 %. Näillä luvuilla laskettuna vuoden 2007 ulkopaikkakuntalaisten matkailutyöntekijöiden lukumäärä oli 26 työntekijää (htv) sekä heille maksetuista palkoista johtuva verotulovuoto oli 156 000 euroa. Luvut pysyivät vuonna 2009 lähes samansuuruisina, sillä ulkopaikkakuntalaisten osuus oli 25 henkilötyövuotta sekä verotulovuoto 159 000 euroa.

Keskeisimmät tulokset

Taulukossa 12 on esitetty tutkimuksen tulo- ja työllisyysosion keskeisimmät tulokset Pyhä-Luoston matkailualueella vuodelta 2011. Yritysten saama välitön matkailutulo oli arvonlisäverottomana noin 18,6 miljoonaa euroa. Toimialoista eniten välitöntä matkailutuloa saivat odotetusti majoitus- ja ravitsemispalvelut sekä virkistys- ja muut palvelut. Nämä toimialat sisältävätkin pääasiassa primäärisiä matkailuyrityksiä. Alueen yritykset suorittivat matkailua varten tekemistään ostoistaan vain murto-osan alueeltaan, joten suurin osa matkailun välillisistä vaikutuksista suuntautuu tämän alueen ulkopuolelle. Tästä syystä välilliset vaikutukset ja sitä kautta matkailun kokonaistulovaikutukset eivät kasva merkittävästi välittömiä vaikutuksia suuremmaksi. Toisin sanottuna, matkailun kerrannaisvaikutukset ovat kohdealueen näkökulmasta katsottuna varsin vähäisiä. Matkailun kokonaistulovaikutukset (24,7 milj. euroa) tarkoittavat yhteenlaskettua tuloa, joka sisältää matkailun välittömän ja välillisen tulon sekä kaikki palkkatulovaikutukset. Tätä lukua käytetään erityisesti Koillismaan mallin seurantajärjestelmässä matkailutulon kehitystä kuvaavana lukuarvona.

Taulukko 12. Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Pyhä-Luoston matkailualueella vuonna 2011. Tulokset sisältävät vain kuntien alueelle jäävät vaikutukset. VLKH = vähittäiskauppa, liikenne, korjaamot ja huoltamot. MARA = majoitus- ja ravitsemispalvelut. VMP = virkistys- ja muut palvelut. Alin rivi ”Kaikki yht.” huomioi myös julkisen sektorin eli kuntien, metsähallituksen sekä ELY-keskuksen matkailutyöllisyyden tuomat vaikutukset.

Toimiala	Välitön matkailutulo (€)	Välillinen matkailutulo (€)	Matkailutulo yhteensä (€)	Matkailun työllistämät kuntalaiset (htv)
VLKH	4 326 000	203 000	4 529 000	29
MARA	8 713 000	617 000	9 331 000	85
VMP	5 525 000	693 000	6 217 000	52
Yhteensä	18 564 000	1 513 000	20 077 000	166
Kaikki yht.	-	-	-	180
	Matkailun palkkavaikutukset (€)	Matkailun verotulovaikutukset (€)	Kokonaistulovaikutukset (€)	Kunnallistaloudellinen nettotulos I & II (€)
VLKH	685 000	137 000	5 214 000	-
MARA	2 532 000	504 000	11 863 000	-
VMP	1 409 000	283 000	7 627 000	-
Yhteensä	4 626 000	924 000	24 704 000	I: 778 000
Kaikki yht.	5 279 000	1 056 000	25 357 000	II: 1 203 000

*Luvut eivät välttämättä summaudu johtuen pyöristyksistä.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että noin 83 % yritysten matkailuostoista suuntautui vuonna 2011 alueen ulkopuolelle. Yritysten alueellinen verkostoituminen ja hankintaketjut voisivat vähentää näitä aluetaloudellisia vuotoja ja saada matkailijoiden jättämän rahan kiertämään paremmin aluetaloudessa. Tutkimusten mukaan syyt vaatimattomiin kerrannaisvaikutuksiin ovat huonot linkit matkailun ja alueen muiden elinkeinojen välillä (esim. Walpole & Goodwin 2000: 571–572; Kauppila 2008: 78). On huomattava, että alueen elinkeinorakenteella on suuri vaikutus siihen, onko alueella edes tarjolla matkailuyritysten tarvitsemia tuotteiden/palveluiden välittäjäyrityksiä. Koska matkailuyritysten tarvitsemia palveluja ja tuotteita ei ole riittävästi saatavilla alueella, joutuvat yritykset hakemaan niitä alueen ulkopuolelta. Olisi tärkeää kehittää alueen palvelurakennetta ja yritystoimintaa tarvelähtöisesti niin, että matkailuyritysten tarvitsemat tuotteet/palvelut voitaisiin alueella tuottaa kattavammin ja monipuolisemmin. Nämä alueellisesti tuotetut tuotteet, raaka-aineet, tavarat ja palvelut vaikuttaisivat myös alueen vetovoimaan positiivisesti ja samalla alueelle jäävä tulo matkailutoiminnasta kasvaisi kokonaisuudessaan nyt arvioidusta.

Pyhä-Luoston alueen matkailutulojen kehitys jää vielä tässä vaiheessa avoimeksi ja sitä pyritään seuraamaan tulevaisuudessa tehtävien aluetaloudellisten vaikutusten päivitysten avulla (noin 2 vuoden välein). Vertailun vuoksi todettakoon, että Pyhä-Luoston kansallispuistoa ja osaa alueen kuntia koskevia matkailun aluetaloudellisten vaikutusten selvityksiä on tehty aikaisemminkin. Näistä olennaisimmat julkaisut ovat Metsähallituksen kansallispuistojen paikallistaloudellisia vaikutuksia koskeva selvitys (Metsähallitus 2011), jossa todettiin Pyhä-Luoston kansallispuiston paikallistaloudelliseksi vaikutukseksi 5,6 miljoonaa euroa vuonna 2011. Lisäksi Metsähallitus on päivittänyt vuonna 2012 (Metsähallitus 2012) Pyhä-Luoston kansallispuiston kävijätutkimuksen, jossa selvitettiin alueen kävijärakennetta, kävijöiden harrastuksia, käytön alueellista ja ajallista jakautumista sekä kävijätyytyväisyyttä vuosilta 2009 ja 2010. Lisäksi Pelkosenniellä on tehty aikaisemmin tässäkin tutkimuksessa käytettyä menetelmää hyödyntävää tutkimusta (esim. Saarinen & Kauppila 2002).

Lähteet

- Alakiuttu, K. & R. Juntheikki (1999). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Inarin kunnassa. *Nordia Tiedonantoja* 4/1999, 3–44.
- Hemmi, J., Lehtinen, J. & K-V. Vuoristo (1987). *Matkailu ja matkailijat*. 353 s. WSOY, Porvoo.
- Hemmi, J. & K-V. Vuoristo (1993). *Matkailu*. 322 s. WSOY, Porvoo.
- Huhtala, M., Vatanen, E. & J. Berghäll (2009). Kansallispuistomatkaailun paikallistaloudelliset vaikutukset – menetelmien vertailu. *Terra* 121: 4, 285–299.
- Hätälä, E. & P. Kauppila (1999). Koillismaan seutukunnan matkailututkimus: Matkailun taloudelliset vaikutukset ja kehittämisen lähtökohdat. *Nordia tiedonantoja* 2/1999, 37–114.
- Juntheikki, R. (2002). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kainuussa. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja A* 1, 5–84.
- Juntheikki, R. (2003). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kainuussa vuonna 2001. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B* 1/2003. 50 s.
- Juntheikki, R. & J. Korhonen (2005). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Koillis-Suomessa vuonna 2003. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja A* 5/2005. 72 s.
- Järviluoma, J. (1997). Matkailu kehittämisen välineenä paikallistason elinkeinomurroksessa: tapaus Kolari. *Teoksessa* Aho, S., Ilola, H. & J. Järviluoma (toim.): *Matkailu ja kehitys*, 128–139. Lapin yliopisto, Rovaniemi.
- Kauppila, P. (1999). Matkailu ja aluetalous: Työkaluja matkailun taloudellisten vaikutusten arviointiin ja mittaamiseen. *Nordia Tiedonantoja* 2/1999, 115–163.
- Kauppila, P. (2001). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset: pohjoismaisen mallin matkailijatutkimukset. *Naturpolis Kuusamo*, koulutus- ja kehittämispalvelut. *Tutkimuksia* 3/2001. Kuusamon kaupunki.
- Kauppila, P. (2008). Inarin kunnan matkailun kehittäminen: näkökulmia, keskus-periferia-asetelmasta. *Nordia Tiedonantoja* 1/2008, 69–87.
- Kutilainen, S. (2004). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kalajoella. *Nordia Tiedonantoja* 1/2004. 27 s.
- Mathieson, A. & G. Wall (1987). *Tourism: Economic, Physical and Social Impacts*. 5 p. 208 s. Longman Scientific & Technical, Harlow.
- MEK = Matkailun edistämiskeskus (1983). Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset kunta/alueasolla. Tutkimusmenetelmä. *MEK A*: 36. 52 s.
- Metsähallitus (2011). Kansallispuistojen, valtion retkeilyalueiden ja eräiden muiden suojelu- ja virkistysalueiden kävijöiden rahankäytön paikallistaloudelliset vaikutukset vuonna 2011. <<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Eraasiatjaretkeily/Virkistyskaytonsuunnittelu/suojelualueidenmerkityspaikallistaloudelle/Documents/Ptvaikutukset2011.pdf>>. 10.6.2013.
- Metsähallitus (2012). Pyhä-Luoston kansallispuiston kävijätutkimus. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja Sarja B 174. <<http://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Bsarja/b174.pdf>>. 10.6.2013.
- Rosqvist, H. (2008). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Inarin kunnassa vuonna 2005. *Nordia tiedonantoja* 1/2008, 3–68.

- Saarinen, J. & P. Kauppila (2002). Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten arviointi: matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset Pelkosenniellä. *Terra* 114: 1, 25–36.
- Skoglund, K. (2001). Vapaa-ajan asutus nostaa pienten kuntien palvelutasoa. *Kuntapuntari* 2001/2 Rakentaminen ja asuminen, 20–23. Tilastokeskus, Helsinki.
- Tilastokeskus (2013). Suomi postinnumeroalueittain -palvelu 2011. <<http://www.stat.fi/tup/posnro/index.html>>. 4.4.2013.
- Verohallinto (2013). Verovuosisikohtaiset kiinteistöverotiedot -palvelu. <<http://veronsaajat.vero.fi/fi-fi/raportti/Sivut/Kiinteistovero.aspx>>. 1.4.2013.
- Vuoristo, K-V. (1998). *Matkailun muodot*. 3. p. 251 s. WSOY, Porvoo.
- Vuoristo, K-V. & T. Arajärvi (1990). Methodological problems of studying local income and employment effects of tourism. *Fennia* 168: 2, 153–177.
- Walpole, M. J. & H. J. Goodwin (2000). Local economic impacts of dragon tourism in Indonesia. *Annals of Tourism Research* 27: 3, 559–576.
- Williams, S. (1998). *Tourism geography*. 212 s. Routledge, Lontoo.

Tilastokeskukselta tilatut erillisaineistot

- TP15-toimipaikkalistaus yritys- ja toimipaikkarekisteristä postinnumeroalueittain vuodelta 2011.
- Toimialoittaiset kokonaisliikevaihto- ja kokonaishenkilöstötiedot postinnumeroalueittain vuodelta 2011.

Liite I

Pyhä-Luoston tutkimuksessa käytetty toimialaluokitus vuonna 2013.

TOL 2008

Vähittäiskauppa, Liikenne, Korjaamo- ja huoltamotoiminta

- 452 Moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus (pl. moottoripyörät)
- 45321 Moottoriajoneuvojen osien ja varusteiden vähittäiskauppa (pl. renkaat)
- 45322 Renkaiden vähittäiskauppa
- 45403 Moottoripyörien huolto ja korjaus
- 471 Vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä
- 472 Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
- 473 Ajoneuvojen polttoaineen vähittäiskauppa
- 474 Tieto- ja viestintätekniisten laitteiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
- 475 Muiden kotitaloustavaroiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
- 476 Kulttuuri- ja vapaa-ajan tuotteiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
- 477 Muiden tavaroiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
- 478 Tori- ja markkinakauppa
- 491 Rautateiden henkilöliikenne, kaukoliikenne
- 493 Muu maaliikenteen henkilöliikenne
- 50101 Meriliikenteen henkilökuljetus
- 50102 Rannikkovesiliikenteen henkilökuljetus
- 503 Sisävesiliikenteen henkilökuljetus
- 511 Ilmaliikenne
- 52211 Linja-autoasemat
- 5223 Ilmaliikennettä palveleva toiminta
- 7711 Autojen ja kevyiden moottoriajoneuvojen vuokraus ja leasing
- 7721 Vapaa-ajan ja urheiluvälineiden vuokraus ja leasing
- 7722 Videofilmien vuokraus
- 7729 Muiden henkilökohtaisten ja kotitaloustavaroiden vuokraus ja leasing
- 7734 Vesiliikennevälineiden vuokraus ja leasing
- 7735 Ilmaliikennevälineiden vuokraus ja leasing
- 7739 Muiden koneiden ja laitteiden vuokraus ja leasing
- 9521 Viihde-elektroniikan korjaus
- 9522 Kotitalouskoneiden sekä kodin ja puutarhan laitteiden korjaus
- 9523 Jalkineiden ja nahkatavaroiden korjaus

Majoitus- ja ravitsemispalvelut

- 551 Hotellit ja vastaavat majoitusliikkeet
- 552 Lomakylät, retkeilymajat yms. majoitus
- 553 Leirintäalueet, asuntovaunu- ja matkailuvaunualueet
- 55902 Maatilamatkailu, bed & breakfast
- 55903 Lomamökkien vuokraus
- 55909 Muualla luokittelematon majoitustoiminta
- 561 Ravintolat ja vastaava ravitsemistoiminta
- 5621 Pitopalvelu
- 563 Baarit ja kahvilat

Virkistys- ja muut palvelut

5914 Elokuvien esittäminen

79 Matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien toiminta; varausspalvelut

90 Kulttuuri- ja viihdetoiminta

9102 Museoiden toiminta

9103 Historiallisten nähtävyyksien, rakennusten ja vastaavien kohteiden toiminta

9104 Kasvitieteellisten puutarhojen, eläintarhojen ja luonnonpuistojen toiminta

931 Urheilutoiminta

932 Huvi- ja virkistystoiminta

9602 Kampaamo- ja kauneudenhoitopalvelut

9604 Kylpylaitokset, saunat, solariumit yms. palvelut